המאסף

לחדש אב תקמ"ה

א

מספד תחת שירים

אבל רבתי יקרת, כי שבת קול שיר, ותהי לאבל כבורכו בחדש הזה • עס ה" כפל בו, וטירותיו היו לשמה; ויוסף ה" בו בשכה הזאת, יגון עליכו, לבכו דוי, על השמועה כי כלה, בקול שועת בת עמי מארץ מרחקים; כמר רוחה תאכל, ובילללה תתן קולה, קהל עדת ישראל בעיר מיץ: הוי אריאל! אריאל

לין, כבלה עטרת ראשכו, נחסף פארכו, לית הולך לדקות ודובר מסרים, מוקם בבלע מעשקות, כוער כפיו מתמוך בשחד רטט לזכו משמוע דמים, ועופף עיכו מרחות ברע, הוי לדוכבו מורכו ורבכו הרב הגאון החסתי כבוד מוהר"ר **אריה ליב** זצ"ל בע"ה"מח ספר **שאגת אריה**, הוי מרומים ישכון, ובין ככבים ישים קכו, ולותכו עוב לומלכי היגון, בטושי השמחה, ושדודי הנחמה • המקום ינחמכו!

מי יגוד לכם עדת קדושים? ומי כמו ירים לב לדבר תכחומים על לבבם? כמוכו כמוכם טעמכו לת קבעת כום תמרורים אשר שתיתם • לח כמות אחד החבשים מות לית כזה; גם בכו לחבשים אשר שמעו לקולו ויקחו לקח מפיכו • אל תבקשו נחם בדבריכו, כבואה בת יחד לבכותו ולספדו, בשים ימים כלילות על מטים לילות כימים • יאלה הדברים אשר ידאו מפי לית מחבטי חברתכו לבבוד החדש הגדול הזה; בדברה וירוח לבו •

דברי המאספים:

ירמיהו כ"ב י'.

אל תבכו למת ואל תנודו לו, בכו בכה להולך כי לא ישוב עוד, וראה את ארץ מולדתו.

גמרא מועד קטן דף כ"ז ע"ב.

אל תבכו למת יותר מדאי, ואל תנודו לו יותר מכשיעור, הא כיצד ג' ימים לבכי, וז' להספד ול' לגיהוץ ולתפסורת, מכאן ואילך אמר הקב"ה אי אתם רחמנים בו יותר ממני. בכו בכה להולך, אמר ר"י להולך בלא בנים. ר"יוסי לא אויל לבי אבלא אלא למאן דאויל בלא בני דכתיב בכו בכה להולך וכו'.

הבתוב הזה ומאמר חז"ל יתנו לנו מקום לעסוק לב על דבר מיתת הקדם, וביחוד החדש הנדיק בכל דרכיו, ובאחר לנו ענין הבכי והספד.

אחי ורעי! הנעלמים עמדי היום, הטו אזניכם לשמוע את דברי בד קיצור הספדן (ח"ק פ"ה ע"ב)

האי יומא רבה כפשיטה דרבינא קאמר: אם באדם נפלא שלהבת, מה יעשו אזובי קיר? לויתן הועלה בחכה, מה יעשו דגי הוקק? בנחל שוטף נפלו הבה, מה יעשו מי גבים קשכים? אמר ליה ח"ו רחבה ושלהבת בצדיקי אמינא? אלא מאי אמרת בבו לאבלים ולא לאבידה שהיא למנוחה ואני לאנחה. כביכול את דבריך אחר ידמו לנו בהסקפה רחסונה כאלו סם בלבנו רתת ויגל לבבי המות הזה, לחמכם אל תרעדו מפניו, אל יחתו לחתכם לימיתו, רע רע אל תקראוהו לו, כי הנהו טוב מאוד, ויקר העיבי ה" המותה לחסידיו. ולכן הדחכו ר" חנין לאמור: בי"ו דחכה ושלהבת בצדיקא אמינא? כי המות בעצם הוא רק רע לחיובי וטוב במחלט. כמו שמלאנו כתוב בתורתו של ר"מ (בי' כ' בראשית) **והנה טוב מאד** טוב מות (ב"ל נסי למרון הקדיחה בהבדחתם לאבות **מאד ומות** חלפו בל הענין להוסות כו כי הוא טוב לבדוחים). וכבר המשילו החכמים את בשמת החדש לבן מלך אחר שלחהו אביו למרחקים לבחול ארץ ויב מלא כל טוב וכל מגד, עקרות זהב עפרו ונחלת בחלי דבש, מפיקים בל עדן, ומונע שמחות על בל גדותם

בדומה • למנם טרם יגיע למקום זה , יעבור מדבר רב ארץ מלחה, שרפה כל ארצה מימיו מרורים, ולי־ון רתמים • לח יוכל איש חי בו בלתי יחזק את נפשו לסבול כל התלאות אשר ימצאהו , להרגיל את עצמו בדרכי החכמים המדבריים הסוכנים בו , ולאכול ולשתות עמהם ממאכלם קצי העכול וממשקותם מרימי התולעים ובאושים , ולמען יוכל בן המלך סבול כל זאת, העטהו אביו מחלצת עור חזק , וכך אמר לו בהפרדו ממנו : בני ידעת כי לבחול ארץ טוב ילאת , ולטובתך אשלחך אתי , לך בלעדי עברך את המדבר הגדול והנורא לא תוכל בח שמה , לכן שמור את נפשך , העטף במחלצת הזאת החזקה למען שמור את נפשך מן הרוחות הקרות והלחות הנוטפות שמה , ועם כל הטרח והעמל אשר יהיה לנפשך הרך והעבוד לשאת אותה , אל תסירה עד בואך אל קצה הארץ הטוב אשר תבחול , לבל יחסת נפשך במדבר הזה ; ואחרי כן הסירה מעליך והשלך אותה אחרי גיוך וכח בטח ושמחן אל ארץ נחלתך ; כן הדבר הזה • מתכונת משמת החדש הקדומה מרחשית הבריאה , לבחול טוב בהתעבג מזיו ה" , וללכת ע"י הפרדה ממעוותה דרך העולם הספל הזה למחוז חפצה הערוכה לה , אשר נפון שמה כל טוב • והעופש הזה הוא דומה למדבר כלו חומרי וחומי , והנוף הזה המחלצת אשר עטפה החלבים , למען שחתו כל ימי היותה בעה"ז , ואחרי שובה לבית אביה תסיר מאתה ותלך לרוש שמי עליון , לבחול יח , ולמלחות לוגרה מרב טוב הצפון לה • כי החיים הנלחיש , חיכם נפרדים מן החיים הזמניים כי אם בדמיון , אבל המה חיים נלחיים נמשכים כידוע לחכמי המחקר • והמיתה חיובה כי אם הסרת הלומר • וח"כ המות הזה הוא טוב מאד , ואשרי מי שהגיע אליו והוא שמר את נפשו מהשחיתהו בע"הז ; כי , אם היה צדיק כל ימיו וחכם ומתבונן במעשה ה" ובחסדיו ' ישמח כאלי גיל במצאו קבר לגופו העכור , והוא (ר"ל נשמתו כי זה כל האדם) ישים כאחן יוצא מחפתו ללכת בית רעייתו לרות דודיה , וכנשר יגביה עוף להתעבג בזיו כבוד ה" • וזה שאמר הכפדן : ח"ו דחבה ושלהבת בצדיקי אמינא ? ר"ל שהמות איבו דומה למבה ושלהבת ח"ו , וביחוד מיתת הצדיקים , כי בשעל הזה ידמה בעיניבו המות לרע מחלט , וכאמת הוא טוב מאד בעצמו ומה נס לצדיק • כמו שאמרו חז"ל (תנינה י"ד ע"ב) בן עזאי הציק ומת , עליו הכתוב אומר יקר בעיני ה" המותה לחסידיו , רצו

בזה שנכנם לפרדס ע"י מקירתו בבריאה וברוחים עד

שהשיג מגדולת הבורא יתר על כל חבריו וזה לשון הגיון ר"ל שהשתכל בבורא עצמו, ומת, לא לעזבם ח"ו כי אם לטובה לו, כי תכלית החקירה היא המיתה והפשטת הטומר, למען הוסיף דעת את ה". ועוד יש לנו לדבר בענין הל" שהכניסו לפרדס, ולהסבירו ע"י דברי הרב המורה (ח"ג פ" נ"ח) אך אין כאן מקומו. אמנם על המשל כלו לא הקשה הספדן, כי קנאתו של המות ידמה בחמת לחכה ושלהבת, מצד שהמה חוטפים פתע פתאום, מבלי סוס לב עליהם, כן המות הזה הוא יחטוף פתע פתאום, אדם ביקר כל ימין, ולכן העט יזכור תמיד את המיתה, ויעוב בתשובה שלמה, כי המיתה תבא בפתע ויהיו נצודים ערם מזרו בתשובה. וא"כ יבא המות רע להם מצד עצמם, לא מעצמותו, כי טוב הוא.

אם כן הדבר, אחי ורעי! מדוע תמוגו בזכרכם את המות? למה יעצב לבבכם בחות היש יקר לנפשכם? הלא טוב כחל המת הזה ואתם תקנאו בו, ותבכו על טובתו? אמנם לא עליו תלוצתיכם, כי אם על מקרונכם אתם בוכים, כמו שאמר הספדן בכו לאבלים ולא לאברה שחיא למנוחה ואנו לאנחה. כי העצב לאדם על דבר המת, הוא כל עת על הטוב אשר אבד להיות לעצמו. זה יבכה על לוהב נאמן, אשר התעלם עמו בחשכים, ומצא נעם בחברתו, וזה על היש גדול אשר המזיקו והטיב עמו, וזה על רבו אשר למד ממנו, וזה על אחתו אשת נעוריו אשר לחבב ועתה הולך ערירי; ורבים יבכו על המת מצד החמלה, בעוד לחריו חלמה ויתומים פעוכים בארץ מבלי מנחם. וזה יבכה מצד מורך הלבב, בזכרו את מעשי חכוש ותחבולותיו כי הכל המה, יפחד לנפשו חולי מהר יבא יומו. וכן ימצאו סבות המעוררות את האדם להתעצב על המת, אף שנפוצים המה קרבו ולבו יודע מרת נפשו מבלי סוס לב על סבתו. וכעדה אחת מספר עשרה אנשים תמצא כלם בכים על מת אחד, ולכל היש מהם סבה מיוחדת. ועכ"ו האדם והעצב להיותו דבר המסור אל הלב, אין לו סיעור. (כי מי יתן קנאה להתפעלות אשר בנפשו?) זה יחרוש וירוש, וזה יוריד דמעות מאין הפוגה, וזה ירוש קול בכי, היש לפי נערו ומדות נפשו ומזגו, וכזה אין לשום סיעור. לבן הזכיר כל פעם הבכיה מבלה גדולה

אשר יכלו בעם במשל אבל יחיד, לא כאבל הרבים אשר יסתננו סבותם ומכאוכם כפי מעמם ומזגיהם, כי אם כאבל יחיד הנעצב אל לבו אשר יודע מרת נפשו. וזה שאמר הנביא (ירמי' ו' כ"ו) בת עמי חגרי שק והתפלשי באפר אבל יחיד עשי לך מספד תמרורים. ואמר (יואל א' ט') והפכתי חגיכם לאבל וכל שיריכם לקינה והעלתי על כל מתנים שק ועל כל ראש קרחה ושמתיה כאבל יחיד ואחריתה כיום מר. כי כאבל היחיד היא מרה מאד.

אמנם כאבל הרבים אשר יתחייב לנו מצד הקבלה, כגון שנתחייבנו לבכות ולספוד למת גדול הדור, ליכנו חלק לכבודו של מת ולהגדיל תורתו ולפאדיר את המעשים הטובים אשר עשה. לא כמו שיקשה הטמון שהוא הוא הוה להתאבל בלב כמו האבל יחיד שזכרנו, זה ליכו, כי איך תפול נפש מוסרית על דברים שבלב ותלויים במדת הנפש. מי יוליך שחוק מפי ובלי יעיר נפשי לשחוק, ומי יועידני לבכות מבלי הפעיל בנפשי כאב לבכי, ומבלי היות בנפשי תכונה להעצב ולבכות. אך הטמון לא ישום לב על זה, כי יבכה ע"י לווי ושחק ע"י ליווי, ואם לא יבואו ההתפעלויות האלה ב"א מאליהן אבוד אין בזה לו כלום, ורחיתי רבים יש להם את לספוד ואת לשחוק, ר"ל שהם תולים בכייתם ושמחתם בזמן לא בהקורות ושבות הפועלים השמוי בקרבם, וימשכו לשכר להם התרחות נעלמים ע"פ הלוי ושמחים ע"פ הלוי, כמו שרחיתי אצל הטמון הנכלים, אשר קרהו מה שכתוב בכתבי האר"י ז"ל, כל המוריד
דמעות על מיתת שכי בני אהרן מובטח לו שבניו אינן מתים בחייו.
המה עומדין ומלפין היה"כ עד שיצא מפי הקורא: לאחרי מות שכי בני אהרן, ואז יתגו ויבואו בשכור ישאו קול יללה וידחקו דמעות מעיניהם כמוציא מים מחלמיש צור; למען ירבו זרע יאריך ימים. ובשמירת בניהם ואכול הם יתרשלו, ולא ישגיחו עליהם לשמרם מהקריים המסוריה בידי אדם להשמר מהם. ולו חכמו יסכילו יבינו טעם בדברי הכתב ז"ל, וזה כי בקרות אדם את הדבר אשר קרה לאהרן כהן הגדול מזרת אל עליון ובניו כהנים מקריבים לפני

לפני ה" והמה מסובים ועודם רכים בשנים, ומתו גם שניהם ביתה פתאומית יום אחד; אם הוא רך הלבב ונתעורר בו מדת החמלה על העגל שהיה לו לתחרן בדבר הזה, עד שיתפעל להוריד עליו דמעות, הוא ודאי היום יעיר לבבו ומשגיח על בניו ומדריכם להיות צדיקי לב ומחכמם כרחוי ובטחונו בה" להחיות זרעו לעניו. כי בן כונת כל החכמים העמוקים בלשונם להעיר לב המבין למעמם. ולגלי זאת מי יתן טעם לדברי ר"ח בפרקיו בתמרו כל האומר פרק שירה בכל יום מובטח לו שהוא בן שולם הבא. הלא רמזו מאד דבריו מטעם הנכלי, כי מי יחשוב להתמיון מעל דבר קטן כזה יקנה לו עה"ב? אמנם אין כונתו לומר שעצר תפירת פ" שירה הוא העולם הבא, כי"ל ע"י תפירת פ" שירה תעד בכלול בה חכמת הבריאה ויצירת כל נברא למיניהו תעד עם בהם בורא כפעות רבות ומקרונם, ואיך הניח זה לעשות זה, הלה תחת הלה, להכניע את הבריאה המלאה על סדר החכמה, ובהסתכלו זאת יבא למדרגת הידיעה במופת חותך על הטהרת נפשו וה"כ נכון לבו בטוח בה" שיהא בן עה"ב. ויהא ה"כ הכנת הפרק שירה סבה לבטחון על הטהרת הנפש. ולכן שמעו חז"ל בלשון מובטח לו, רצו בזה שהוא בטוח ע"י מקירתו בה" שיהא בן עה"ב. וכן בכל מקום שמוצו ח"ז בלשון הזה, תחקור על העניו ותמצא כי נכוכים דברי, כמו כל האומר הללוי לדוד בכל יום וכ', ובמקום אחר תרחיב הדבור בביאור מאמרים רבים כאלה.

ועתה אחי ורעי נחזור לדברינו. ראיתם כי הספיד והבכי בחדש גדול שמת, לא יהא כי אם לכבודו לתפארת יצירתו ומדותיו הטובים להתאדירם לפני העם למען ירחו כי כבוד יעשו לו במותו, וזה יעורר התעוקה לכבד תלמידים חכמים ולחבבם ולהרהיב עוז בנפש העם לעסוק בתורה ולהושיב מדותיו. לך ימצא לפעמים מות חדש גדול, אשר יסקוט עצב בלב העם מבלי מקן התנחם. והיה לכל כלם כחכל יקיד. וזה במות חדש גדול אשר הרבין תורה ביזרעאל, ואשר בעל מסרים בעם, הורה להם הדרך ילכו בה, והיה מכבד את הבריות, בעת כסף לא לקח, וכל מלאכתו לטם שמים, והשתעשע עם כל איש בקטן כגדול מבלי רומעות הלב ונאוה, בדברי מוסר וחכמה בקטן לפני קטנ וכגדול לפני גדלו, עליו יתחוכן כל איש כיגל ברפת בית אלהינו אשר עוד כשלבת בחסר, ולא מצאנו כחס עליה.

עליו יתגרו אך ימצדו וילילו כל עם אחד יחיד יעשה לו • אבל כל זה בלא הסתיר אחריו אין כמותו , לו בן לו תלמיד לכל בהסתיר אחריו בן לו תלמיד במותו לו עתיד להיות כפיהו תני זאת תנחומותם •

היוצא מדברנו שהאבל יהי תמוני , ופנימי , כמו שמוציאו לכל המצות חוכת האברים וחובת הלבבות שזה תמוני להעיר על הפנימי כן הוא באבל הזה , התמוני הוא ההספד והבכי בעשה ברכים מוסף כבודו של מת ותפארת מעשיו ומהם הניחוך והתפשרת דברים המגאלים את תאר הפדם ומעירים עצב לו ולרוחו , והאבל הפנימי הוא מרת נפש ויגון הנמסר אל הלב כפי גודל האבדה ומדת נפש האוכל • וח"כ יתבאדו לנו דברי הכיתב ומתמר ח"ז בחר היטב •

אל תבכו למת ואל תנודו לו , הבכי והמספד אל יהי למת , כי המת שב
למנוחתו בהסיר מחתו את בחומר , והמות הוא לטוב לו , שהוא למנוחה כדברי בר מכון • אך **בכו בכה להולך** • ידמה בעיניכם מיתת החיים הזה **בהולך** למדינה למרת , ואם לו לא יגרע דבר , כי אם יחליף רע בטוב ויזכנו במנוחה נכונה , לאחזו החיים לאחזה כדברי הפפדן , והטעם **כי לא ישוב עוד וראה את ארץ מולדתו** • הנה לומר לא יפוב לבקר בין טוב לרע , ולהנהיג את עדתו כמקדם • ומיתה זאת רעה לכם ולא לו • ועל זה יכוונו דברי חז"ל •

אל תבכו למת רעה לומר הבכיה בדרכים זה האבל התמוני שהוא מעוט כבודו של מת , אל תבכו יותר מדאי ר"ל יותר מהראוי שלכבודו נעשה זאת ואל תבודו לו יותר מדאי , למען ידע כל הרואה את גדולת המת היקר הזה , הוא פיצד ג' ימים לבכי , ו' להספד וזה לפמוד על תכונתכם והוא להזכיר מעמו של מת ולפרפם את מעשיו , ול' לגיהוץ והפפורת , ואם אתם מבריזים את האבל יתר על המדה , תתרחו כאלו אתם מתאבלים על מות המת כאלו רעה

רעה נעשה לו במיתה זו ח"ו, ויאמר הקב"ה אי אתם רחמנים יותר ממני ר"ל ידמה בחלו מליכים על מדת הרחמים ח"ו ולרע היה מות המת. וכל זה בחכלות המצוינת, דחל"ה לית יקבע לו זמן, הלא יהיה זה דבר המסור אל הלב ולא יפול תחת עתות קבועות. לחנם על זאת סעדו והלילו כעם ככהן כמלך כעבד, במות לבם לית אחר הטיב לכם והורה לתכם דרך תלכו בו, והוא הולך למעונתו הערוכה לו ואתם תשבו פה בצלן בלי רועה, וזה בבו בכת לחולך, והוסיפו שבר על שבר מאבו התנחם על הולך בלא בנים ר"ל בלא הניח לאחריו בן כמותו, לחין כוונתם על חשובי בנים דוקא, כי אם על לדיק שלא הניח לאחריו בן כמותו, ולכן קראו ליום מות לית כזה, יום עברה היום ההוא, אשר אין חליפות למו ר"י וריב"ל חד אמר כל מי

שאינו מניח בן, וחד אמר כל מי שאינו מניח חלמיד (בבא בתרא ק"ו ע"ח) ופי' רש"י חליפות חליפין ממלא מקומו. על חלה תבכה בפשבו, ועיניכו תרדיכה פלגי מים: מי יורה דעה? ומי יבין שמועה? — רב לכם לחיכו המנוגעין המדוכאין בחבל הזה! לקרות שבר על שבר, כי גדול כים שברכם, לחנם תנו לבבכם לחקור את זאת, היא עומדת לעד כתיב הוא מעשת ימי ברחשית, רבים שתו, רבים ישתו. הכחמו בשמחת המת הגדול אשר הוא מרומים ישכון מגדות סלעים משגבו, למתו כתן, מימיו כחמים, מלך ביפיו תחזיכה עיניו, ואשרי לית יאמר כמוהו לבעל הגמולות: הבני, שמרתי את פקודיך, ועתה בחתי בשברי מרב טוב הצפון לך.

ב

מכתבים.

אגרות על דבר המנהג לבלי הלין את המתים.

No. 2.

שנוערין יום ב" למ"ד למב"י תקלב.

למרבה המשרה, תכמה ותבונה, ומודע למדע, בחיים שמו ינידו, ייפהו במסורות, גלוים לו שערי מזרות, כוגה לו לילה, כשמש הלכה, מטיב לטובים ולריעים, ה"ה החלוף התורני והרבני המופלם מכס הכולל כש"ת מהולל כמוהר"ר **משה** נר"ו.

שמועה שמעתי בגויס, **להעביר** את עס ה" ללכת בחוקת הגוי, דרשו לל המתים תפסו לחומת לבותם, המה יביטו ירחו בנו, בהתקוימס עליהו לדוס דת הקדמוניס, להרום בכין כפס בל תשוב רוח לל המקום כשהיה עד מלואת שלשת ימים, חללו מחללו לתת שחריתו בחרן, חולי על עמדו יפרון, המה בכתובים בחתחת הכניד הקלין פו"מ כ"ה **אברהם** שטרעלין, להרחותו לכבוד מעלתו פקודת הפקיד **דובוס** יר"ה, ואנחנו בפס חלהיהו נזכיר שיהיה לנו למלין ולפטרן לפני העמיס ושריס לחמת חמת וחסד לחומיס, והמכשלה זאת תחת ידו החוקה לללמותס במליצה מרוקה ונחרצה, ונפליהו מן העמיס כימי עולס, אף שידענו שחכמת מה להס, טח עיניהס מראות מהשכיל לבותס, ואינס נוטיס מפורש בכתוב הגלוי, אך לזאת יקרא בישראל לפני כל רואיהו לגודל ידיעתו, כולל חכמות רבות ורמות בגבוליהו בעלמות, חולי כמצא לתו חפץ שלמה להשיב הסר מדעתו, ופס כאמר גזרה זאת לחר שלהו תקוק בדת משה, ומשה שפיר קאמר, כדרס כמין חומר, קבוע במסמר, דור לחר דור, ומי זר כאמר עלי חומר לעוכר ולבלתי לבבל למעלו יתן מעלה ורפן בפי הקמיס העומדיס עליהו לדבר תוהו על

על עדת החמים משולם לכבי שם ותהי לו זאת למשמרת עולם, לחסד ולברית עולם, לרוחות בנחמות לבות הנשברות וברוב טוב הצפון לזריזיו חלקו מיוחד כאחד העם, כ"ד העומדים על הפקודים פו"מ ק"ק הכ"ל פאירוף מ"ן.

ה"ק יוסף נפתלי משולזינגן
יחיאל מיכל מ"הכל.

ה"ק מרדכי בהמנוחה כמהור אלישור
יפה ז"ל מבורלין.

יפקק מאצלתו הרמה מ' בלעדינסט תשובה! בשער מיר זיוון תוך ל' יום תשובה על הבשעהל נייע בריגען. מיר זיינן נערני בכל לופניס ווידרום לשרתך מוכן, בשער זיועז כלל ישראל לן גיבע (!) לוכ לויוע זו בוהרגן דשק חב"ן יותר כאך ניקן אין! (!!!)

* * *

No. 3.

ת ש ו ב ה.

יום ג' א"ה רשבועות ה"קלב בערלין.

מכתבם בכתיב מן חדש העבר הגיעני ורחיתי מתוכו שער ומוסל התדן היות גור עליכם להשתות את מתיכם שלשה ימים טרם הקברם בקבורה, וחדוני כותבים ומצטערים על זה כאלו ח"ו רצה להעבירם על דת, ח"ו להכשילם בעון חמור דמוריתא ח"ו נזדמן דרבנן. ותהי בער ולח לדע מה ראו על ככה ומה הקרדה הגדולה הזאת אשר קרדו על הדבר קזה. ואם חמנם ידעתי שמ"ך שלחם לגוד ומפי ת"ק ויודע להבין ולהורות, עם כל זה לח חמנע פי מלחות דעי, ואם שניתי יורני ויסיס לחל מלתי, כי לע"ד חין בדבר הזה שום נדקוד העברה על דת מ"ו בחשר חשבו כם. ואם חמרו ח"ול הנולין חת מיתו שובר כל"ת הרי התירו להלין משום כבוד המת להניח לו חרון ותכריכין ומקוברות חו כדי שיניחו קהובים להשמיע לעיירות (י"ד שכ"ו), ואם משום דבר קל כזה תתירו להלין עד"כ חם יש עוד בדבוד שמת בדבר בן כשחר בו רוח חיים שחין לקברו, ואין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש.

ומה שלח הזכירו חו"ל חת התשעה הזאת בתירוץ ברחה לע"ד בשוט שלח היו צריכין לכך בימיכם, כי היו קוברים

קוברים את מתיהם במערות וכוכין, והיו פוקדים עליהם שלשה ימים לרחות אם עודם חיים, או אם סב רוחם אל קרבם, כדאי"ו במ"ק שמות יוצאין לבית הקברות ופוקדים על המתים עד ג' ימים ואין חוששין משום דרכי האמורי, מעשה שפקדו אחד ואי ב"ה שניים ואח"כ מת, אחד והוליד ה' בנים ואח"כ מת. ואם הדבר כן יבא לאמרו כל המדקה מטתו ברי זה משוכח דליכא למיקם למדי' אחד אלא אחרי שאנו קוברים את מתינו בענין שאי אפשר לפקוד עליהם (עיין פריסה) בודאי ארחוי לנו להשהות את מתינו עד שיצאו מכלל ספק אי ואם יקרע לנו ח"ו כמעשה שהוכח במ"ק שמות כמה בצטדק?

והנה כל חכמי הרפואה יעידון וגידון שאין להם סימן מובהק למיתה ושלפעמים יתעלף האדם עד שיסקוט פדפק ותעצר הנשימה מכל וכל ויחשבו הרואים שהוא מת ואינו כן, כ"פ צריך להמתין עד שיתחיל הבשר להתעכל ולהתעפש וכאשר מדברי ח"ז שהם מקבילים בדבר הזה עם בעלי הרפואה ממעשה דמ"ש שמות שהוציאו את המת לבית הקברות וקברוהו בכוכין שלהם ואח"כ קם על רגליו ויהי, ומהא דתנן בפ"ג התיבוקות הזה והזכה הבדה והילדת שמתו מטמאין במשא עד שימוק הבשר וכנמ"ש מ"ש אמר רב גזירה שמא יתעלף, משמע מדבריהם שקשה הדבר להבדיל בין עילוף למיתה ואין לנו לעמוד על ברור הדבר עד שימוק הבשר ואם בעומקה ושהרה משנו לכך עא"כ במקום פקוח נפש. ואף שיש לפקפק על זה מדלא קאמר משנתן שמא התעלף אלא גזירה שמא יתעלף משמע שיש סימן מובהק למיתה אלא שגזרו חז"ל טומאה משום שיהו בקי, והכא אין בקברה קלושה ודקה כזו כדאי להוציא את עצמינו מכלל ספק נפשות.

והנה ירחו מעלתם הרמה את טופח הבקשה אשר לדעתי ראוי להם לבקש מאת מוסל הארץ, כמדומה שיתרצה לזה, וכל שיש על מסכבותיו יכוח בשלום, ואולם אם לא יתרצה, הנה אין טוב להם מלעשות כמעשה קדמוניו ז"ל לבנות מערה בבה"ק לטהר שם את המתים במוכנ ולפקוד עליהם שלשה ימים ואחר יקברו. וזהו לדעתי מוכח על כל הקהלות הקדושות שלא לזוז מדרכי הקדמונים ז"ל ימין ושמאל כי דרכיהם דרכי נועם ורחוי לחכמי הדור לזרוז על זה. ואם אמכם ידעתי שלא ישמעו לי כי יד המוכנ תקיפה ועזה, ואפשר שהיה בעיניהם כמתעתע, הנה הנחי את נפשי הצלתי. והשי"ת שלום.

חק' משה מרעסוי.

No.

* * *

No. 4.

ב"ה אלטונא ד"ה סיון תקל"ב.

לידידינן החלוץ הק" כתור" המוסכיל וי"ח כ"ה משה יצ"ו.

עם כל מסך הטרדות המועדות עלי היו כולכה כעת מבית ומחוץ לא חוכל מלט מלבקש מחתו דבר קטן וקל לגבי דידיה ואלי כחשב כגדול בחון יקר (כמי שמבקשין ממנו כלי זהב וחין לו) הלא הוא בעכין הנודע לו, שנזדקקתי לאחר שחלונו בני ברית שבעיר שוערין שבמ"ב, לעסוק ידי ואלבעי בכתב יושר להסיב לת העולם על רוח הסר המתחסד וגזר לשכות מבהג ב"י בעכין קבורת הכפטרים כמלוה עליהו מפי ח"ז"ל, למען יחזור בו ברחותו דברים הנשמעים ויסרים ואלכי בתחילה שמתי לאל מלתם בתמרי אליהם מה מכי יהלוך? מה גם לעמוד בפני נדולים ולהתיצב לפני סרים, ואף כי בכד פה אגבי וככד לשון עלגים, תמהר לדבר זכות, ופפת אחן בעכין (כן היח מכוכה אצל אבותיהו הקדושים) לשכנות לא ידעתי דבר, לסדר ולחבר, על כן המחיתי לותם אצל ח"ב מעלתו יצ"ו אשר לו יד וסס בחצרי סרים ומלכים ועשר ידות לו בלשון הלזו ולעזות ויודע להסביר ולהמתיק העכין סיהח בכתם בחזיתם, הוח ידבר לפני מלכים ולא יכוש, בודאי יעשה ויצליח יותר מאיש במוכי אשר לא נסה בחלה, אך החנסים יכחנו ויפצירו בי עד בוש, לא יכלתי להסיב פניהם ריקם, וכתבתי כימו בו"בין בחירות וחפזון בל יפוער ורובו בע"פ בחופן שלא בשאר אצלי העתק כרחוי לידע אם לא נועיתי בחפזי בכל החדם כוזב, וגם בשאר בו עוללות נשמטו ממכתב הלז סיצא מתחת ידי בעת שהיו השוחלים נחוצים לשוב לביתם, ונתת לבם בידם שאלתם בתנאי מוחלט על מנת שכתב יסיבו לבעליו אחר שיעתיקוהו לנרכם, הו יסלחו לי העתק שלם ומכוון וסיה שכרי, זה היה מעשה אחר חג העבר, ומאז ע"ב לא עלה בידי להסיב מבוקשי מהם אף אם כתבתי להם שלשים ורבעים, אין כודע לי מפי כתבם כי שלחו המכתב לא"ב שי" שיסיס עיכו עליו אם יועיל מחומה ואם יציל לבטל הגזרה, מעתה בקשתי שטוחה לפני נועלתו לתת לי שחלתי למחול לשלוח לידי

לידי אם יפצר נוף הכתב אם יהיו עוד לצורך או העתק מיוסר תלפה לדעת שלח יהא עליו למפח , והכני לטוכתו כזה דברי הטרוד מאד יעקב ישראל מכונה יעבן .

נזברתי מ"ם ח"כ ה"ק ר"חח"כ בשמו שמתיירח כן לח תהח הדפסת מ"ג חשר כתן בלבי להודיעו בחודעח רבה , נלה ומיופה כל נרכה לולח זחת היה מונח חותמים רבים זתמהתי ע"ו חיך עלה הזחת על דעתו בידעו וכל יודעי חזו לי לח הבטחתי מעולם על דבר ומ"ל מ"ו חדרכה חקוה ברנות ה" דרכי ויגמור בעדי מעשי ידי חל ירף לעשות מלחכת הקודש לכבוד שמו הגדול והקדוש י"ת די העבודה והותר לספותה ולנאותה הרבה יותר מ"מם במודעח כפלי כפלים כי לין כוונתי ומגמתי רק להרבות יקר תפחרת תורתינו הקדושה לעיני כל ולהגדיל כבוד שמים .

* * *

No. 5.

ב"ה ברלין יום ג' ב"ט סיון תק"לב .

דברי מורי הגחונים והנעימים כטל עלי דשח הגיעוני , ונפלחתי עד מחוד על תנחי ק"ק שוערין ועל מעשיהם הזר, מה רחו על ! נכה לעבור על מנות חד"מו , כי הם לח שלחו לי חת הקונטרס חשר כתב מורי לתועלתם , חף לח גלו חת חוכי שכתבו חליו בדבר הזה . כי חם זה חדש ימים כתבו חלי מהמחורע והתיעלו עמי מה לעשות להסיר חת מחסכת הסר ויועציו , חשר חסב ליהודים להעבירם מנהגי חבותיהם . ואני לתמי שלחתי חליהם טופס כתב מליצה ובקשה חל סר ומוסל המדינה כחשר הסיגה ידי , ומחו ועד עתה לח הסיבוני דבר , גם חנכי לח ידעתי חם יעשו והצליחו חם לח . מי יתן וחדע מה היה להמתחכמים הללו ומה הגיע חליהם ! והנה בחמת נכספה גם כלתה נפשי לרחות חת תשובת חד"מו , חיך יצדיק חת מנהג ישרחל בטענות תמיחות חשר חין להסיר עליהם, כי חני בעניי לח ידעתי חיך מנחתו ידינו ורגלינו ומדוע סרנו ממנהג חבותינו הקדושים ז"ל . הם קדרו חת מחיהם במערה ובוכין , והיו פוקדים עליהם ג' ימים לדעת

לדעת לא סב רוחם לליסם , כדאי' בסם' שמחות וממעשה שהובא שם , ברלה ומוכח שלא היו להם לות וסימן מוחלט למיתה ושלא עמדו על ברור הדבר כי אם אחר ג" ימים , וכן ישידו ויגידו כל חכמי הרפואה שלפעמים יעקטו הדופקים ויכוח הלב ותנועת הנשימה זמן מה בלי מיתה גמורה ומוחלטת ושאי אפשר לברר ההבדל שבין עילוף למיתה עד שיתחיל הבשר להתעכל ולהתעפש כענין שאמרו חז"ל בפ' התינוקות הזה והזה וכו" עד שיזוק הבשר וכגמ' מ"ט גזירה שמא יתעלף , משמע שאי אפשר להבדיל בין עילוף למיתה כי אם ע"י עכול הבשר . ואם הדבר בספק עד ג" ימים ודאי שאין בזה משום הלכת המת , שברי להניח תרון ותכריכים או שיכוחו קרובים התירו להלין , מ"כ במקום ספק הלכת נפש . וא"כ פליאה גסגבה בעיני מדוע נסגנו לחוור מעל מנהג הקדושים הללו ? ומי יאמר בידנו לבטל מערת כבה"ק להכניס שם את המתים ולפקוד עליהם עד ג" ימים כאשר הוהירנו חז"ל ? והנה הנעתי את הספיקות אשר נולדו לי בדבר הזה לפני כבוד אדמו"ן מר"ו ובטחתי במדת הענוה שלו שלא תהיה עליו למשא כי ללמוד אני צריך .

ועל דבר המקרה אשר התנדב לב אדמו"ן להדפיסו עם פרושים יקרי" אין ספק שאם ירחו הלומדים איזה פלין או חומר ח" לדוגמא שימהרו לקנותו ויתקעמו גם על הבשתרים כי הם לא יביאו בלבבם תועלת החבור היקר הזה עד אם ירחו בעיניהם .

הקטן משה מרעסוויא .

השאר בדפים הסמוכים .

לפתרון החדה אשר באה בהמאסף לחדש אייר העבר .

ברלין כה" מבחס תקמ"ה לפק .

עדת מזכילים , מכרת דורשי לטון עבר וכו" .

שרם לעגה מעט לעזרי , תפל נא תתקתי לפניכם , שאל תשיתו עלי עון , על אשר יתנשא לב עלם ערל

שפתים נער כמוני , לעמוד במקום גדולים , ואיך לריס את ידי לבוא עם כתבי נגד גדולים תקדי לב ולא לבוש , הלא טוכה היא לחסוך חמרי ולעמוד לפי מקומו ; אבל חמוני , אתם מורי ! אל כח מיודעי אל כח תקלוסו תשבטו בועם , ידעתי גם ידעתי כי כשלה לשוני , כי נעיר לימים אכני רק לבי פתבי ואפת . כי אחרי אשר הגיע לידי קונטרס המחסף למחם תייר תקמ"ה אשר בתחילתו החדה מהחכם הפולל המלין הגדול כמוהר"ר דוד פראנקא ; אמרתי אסיר את נוסח הכוסת מעל פני , אנדע בלייחי דומיה , ואחוה דעי אף אני בזה , ואומר : כוסת המחבר על אבי בת זבריה אם חזקי מלך יהודה . יסודתה במקראי קודש (מלכים ב" י"ח פסוק ב") וחזקי מלך יהודה הוא המדבר .

אבי ואמי איש אחד , ושנים אמי ואבי וכו" וכו" .

הן ואת רחתה עין בחיכתי בביאור מדה הזאת . שלום יהי בחילכם , ושלוה בארמנותיכם , מחמי עבדכם .

ה"ק ואלקיכד בר"ל בישא מברלין .

תשובה לחד"לע בביאור גדר הוראת שרש סבן ופרטי הוראותיו .

אמר הכותב לא רחוק הוא מדעתנו היות שרש סבן ושרש בנס מהיפכים בחותיותיהם וברדפים בהוראותיהם ; כי שניהם יולו על החבור והאסיפה . ואומנם מיוחל שרש סבן להורות על הכניסה ואסיפת הדברים אל מקום המספר דוקא . ולכן נקראו האוהרות מסבנות , כמו ומסבנות לתבואות דגן ותירוש ויצהר (ד"ה כ" ל"כ) וכן המונח על האוצר נקרא סובן ע"ש שהוא לוסף וכונס הדברים אל האוצר ושומר אותם , כמו לך בא אל הסובן הזה (ישעי" כ"ב) וזולתם ידועים . וכן הענין נקרא מסבן לפי שהוא לוסף כל דבר , וכל הדבר הקטן יחשב בעיניו לסגולה להכניסו אל האוצרו . וכדרך שנקרא הבין התאב לכל דבר . וע"ד הטאלה יורה השרש הזה על שלימות הדברים , בעבור כי שלמות כל דבר הוא בהתאסף בו כל הענינים אשר יצויר יתוסף אל הדבר ההוא , וכאלו יהי" הדבר ההוא מקום האוצר

התורה לעניניה הפט • וכ"מ שכתבתי הטרס הזה במקרא לדעת המפרשים מענין התועלת לו הרגיל יהי" עניני לדעתנו שלמות הדבר או השלמת הדבר הזולת לפ הוא בבנין הפעיל • ולפדר פה הכתובים שנזכר בפט הטרס הזה על התורה הזאת לפי סדורם במקרא ההסבן הסבנתי (במדבר כ"ב) כלומר האפ השלמתי ומלאתי את לבי לעשות לך כה : ובל דרכי הסבנת (תלי" קל"ט) עניני , השלמתי . הסבן נא עמן ושלם (חיוב כ"ב) ר"ל השלם דרכך או לבך עתו ותהיה בשלום • או ותהי" שלם בלי חסרון • ולפדר פט על התורה הזאת בבנין הקל , הובח בהבר לא יסבון (פט ט"ו) כלומר דבר שאין בו שלמות• הלאל יסבון גבר כי יסבון עליתו משכיר (פט כ"ב) כמו עליתו מוסב על הדברים שלפני חיוב מקודם לזה, כמנהגהו מענין רשע וטוב לו , לדיק ורע לו • ע"ז לפר הלאל יסבון ונו" ושעורו ובלורו היפשוב לדם להיות שלם לפני אל , (או שוה לאל) עד שיהי" המשכיל שלם בדבריס החלה הרמיס והכשנניס מנפש האדם להשיגם • לא יסבון גבר (שם ל"ד) לא יהי" שלמות לאדם • כי תאמר מה יסבון לך (פט ל"ה) מה שלמות יהי" לך • ולפפר להיות המסבן תרומה (יפעי" מ") תואר מענין זה ועניני התומן הפלם • ונקרא השלמת ימי בעלי חי בפט סבנה • ועקר הנחת הפט הזה על היות האדם בעת כלות ימי חיין ויגיע עד שערי מות וכאלו היה עת הפסק ימי תלדו אל תוצרות תפך ומטמוכי מקתריס . וכן הפתמשו חז"ל בתאר הפט הזה על הענין הזה , ולפר במשנה (טבול יום כ"ד) ר"ש שזורי תומר אף המסובן , וכ הרע"ב תולה הכוטה למות , ובכזיר (פ"ו) על כתל שהיתה מסובנת . וכמס" כיצה (פ"ג) בהמה מסובנת שהוא ירא שמא תמות , וענין הפט הזה כענין גסיסה המורגל בד"ח ז"ל : והפתמשו בו בעלי הלשון , על הקרוב לו בהגיע תור האדם ויקרא מקרהו בפנינו במקום אפר יגר לו פט , כי יגטו כללי חיות ועלה מות בחלומותיו , או סיירת מפכי שוד ושבר יד או שבר רגל • ובמקרא לא נמצא הפט הזה כלל , אכן חז"ל הפתמשו בו הרבה • וגם מדרכי המקרא נוכל להוליאו לחרי שנמצא הפעל ממנו בקש עניס יפכן פט (קהלת י") • ולפפר להיות תואר הטרס והענין ושמת שבין בלועיך (משלי כ"ג) ועניני ענין סבין המזכר בד"חז"ל , ונקרא כן בעבור שהוא כלי מוכן למכבה , ולע"פ שכתוב בפ"ין ולא נמצא במפרה (הושע פ" ב") בהדי הכך דממיין פי"ן וקריין ממ"ך ? יש כמוהו מלות במקרא שלא נמצא פט • זהו מה שנראה בביאור הטרס הזה •

ח — ק — •